

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

7.[i.e. 5.] Expenduntur aliqua juramenta promissoria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

6. In dubio an mutatio superveniens sit tanta, ut iuramentum non obliget, iudicatum obligare, quia possidet iuramentum: poterit nihilominus peti relaxationis, ipso dubio causam relaxationis concedente. Ita Suar. lib. 2. de iuram. c. 3. §. n. 10. Fag. lib. 2. in Dec. præc. 2. c. 19. n. 17.

Tertia Regula.

7. Iuramentum numquam censetur factum in præjudicium tertij, cap. venientes, cum contingat, de iure iurando, cap. 2. eod. in alibi, quia sic esset illicitum.

8. Hinc, qui iuravit secretum servare alicui; si ex secreto penderet alicui malum poterit illud revelare ei, cui prodesse, non obesse potest qui iuravit se de tali loco non abscissurum, si à Superiore serio jubeatur discedere potest, imò debet obedire, secus fiet ei eadem superiori præjudicium. Qui iuravit solvere centum Petro posteriori, potest, debetque solutionem dare anteriori, si alia centum non suppetant. Qui iuravit longam instituire peregrinationem, potest, ac debet ab ea desistere, si Dominus, in cujus forte potestate est, abnuat. Atque hæc, & similia, ideo sic se habent, quia illicitum est nocere proximo, vel alicui præjudicium ferre.

§. V. Expenduntur aliqua iuramenta promissoria.

1. EX doctrina hæctenus in superioribus sparsim allata, solvi possunt plures non contemnendæ difficultates circa aliqua iuramenta particularia; quæ ad majorem claritatem sunt hic sigillatim proponenda.

Iuramentum sine consensu.

Quando tu consensum ex quacunque causa non præbuit, (sed dissentiendo interne, solum, v. g. docetis promissisti, vel iurasti) etiam si peccatum tibi non fore servare iuramentum, tamen non teneris servare ex vi Religionis, nec obligaris petere relaxationem, sed gerere te poteris, perinde ac si nihil iurasses, nec promississes, Sic Oñate tom. 1. de contractibus, tract. 2. disp. 3. sect. 1. §. n. 234. Ratio est, quia nunc, cum non attulerit ullus animi consensus, ne meticolosus quidem, nulla obligatio contractus oriri potest.

Hinc vides discrimen, cur consensus meticolosus iuratus obliget saltem momentaneam solutionem, ut mox n. 6. dicam, hic verò consensus fictus ad nullam discriminationem autem est, quia hic nullus adest consensus, cum tamen ibi, quamvis meticolosus, adfuit. Si quando tamen per ejusmodi fictionem injustè proximum deceptisti, te obligat ad illius damna nimis sepe diximus.

Iuramentum de actu irritato per legem.

2. Quando jus non solum irritat contractum, seu actum, sed etiam iuramentum, sive irritando ipsum actum sive prohibendo, ne ei contractui iuramentum apponatur, non obligat iuramentum. Sic de Lugo l. 2. de iust. disp. 22. sect. 8. num. 596. Oñate t. 2. de contractibus, tract. 4. disp. 17. sect. 2. n. 66. Basil. Pont. de mar. lib. 12. cap. 8. n. 37. Ratio est, quia tunc Ecclesia veluti antecederet per se bonum communitatis sive irritavit, sive relaxavit illud iuramentum: Sic Tridentinum sess. 23. cap. 16. de Regul. irritavit renuntiationem etiam juratam Novitij, nisi certis conditionibus assignatis: sic etiam matrimonium gravi, injustoque metu celebratum, etiam accedente iuramento, invalidum est ex cap. 2. de eo qui duxit; idem in professione solemnari, & in quibuscunque votis ex metu, modo explicato supra lib. 1. c. 2. n. 8.

3. Solum posset esse controversia, an sicuti certum est, id posse facere Ecclesiam, cujus est potestas iuramenta relaxandi, etiam antecederet, quam emittantur; ita possint Principes alio modo, sive remittendo obligationem, sive reddendo materiam ineptam iuramento, sive constituendo iurantem incapacem, &c. Et quidem posse docent nobiles Doctores, Sanch. lib. 3. in Dec. c. 22. n. 10. de

Lugo l. c. n. 243. Basil. Pont. l. c. n. 38. Castr. t. 3. ar. 3. disp. 2. de iur. p. 4. n. 6. ad quod nobis satis sit inquisisse.

Iuramentum ex parte actus illicitum.

4. Si actus ipse iurandi sit illicitus ratione alicujus circumstantiæ, ut si, v. g. iuramentum de donando equum amico, cum magna ira, cum blasphemia, contra præceptum Superioris, contra votum, quod quis fortasse emisit de non jurando, &c. obligabitur ad sui executionem?

Respondeo cum Suar. t. 2. de Relictis, de iur. c. 24. n. 2. & 3. obligare, quia, licet iuramentum comitetur aliquod ex illis capitibus prædictis, tamen ipsa materia, circa quam verisatum iuramentum, nempe ipsa donatio equi, non est illicita, ut supponimus, & actus ipse iuramenti ex committitur ita quoad substantiam non vitatur.

5. Quod si præceptum, v. g. Superioris non solum fuerit de non jurando, sed etiam de non donando ex vi iuramenti, & supponatur tale præceptum validum esse, & legitimum, certe tunc ipsa materia iuramenti erit illicita, quia contra prohibitionem, atque adeò non aderit obligatio illam exequendi. Idem dic, si ex ira promittatur, puniti, in vindictam aliqui, v. g. filius à patre, servus à Domino, &c. tunc enim cum illa punitio, quæ est materia iuramenti sit mala, sive venialis, observanda, ex dictis §. 3. non est.

Iuramentum illicitum ex parte ejus, qui illud per metum gravem, vel vim, vel injuriam extorquet.

6. Extorquet à te latro iuramentum, ut promittas ei dare pecuniam; Idem facit per injuriam ultrarius, ut promittas ei solvere usuras ex mutuo, obligat sine promissis? Respondeo te obligari. Ita S. Thom. Molin. Sanch. Bon. aliique apud Castr. t. 3. disp. 2. de iur. p. 4. n. 3. Laym. lib. 4. tr. 3. c. 7. n. 7. Ratio est, quia, licet illi peccent accipiendo, & ad restituendum accepta teneantur; tu tamen potes sine peccato dare. Adverte tamen id à te fieri momentanea solutione posse, ad servandam Deo, & iuramento reverentiam, sed statim poteris etiam (si opus fuerit) Officio judicis implorato, repetere; cujus rei ratio redditur infra §. 6. n. 2. Poteris, item, si libuerit, à Superiore petere iuramenti relaxationem, & nihil dare, ipsa enim injuria sufficientem affert Superiorem causam dispensandi. Quas disparitates huc facientes vide infra, n. 21. & n. 44.

Iuramentum contra aliud iuramentum, vel votum.

7. Si iuramentum sit de se, seu materia opposita rei per aliud iuramentum, vel votum promissa, obligabitur? v. g. iuravi, vel voti castitatem, deinde promitto, cum iuramento ducturum hanc puellam, obligor- illam ducere?

Respondeo te non obligari. Ita Suar. tom. 2. de Relig. tract. de iur. lib. 2. c. 19. num. 10. Oñate t. 1. disp. 40. sect. 3. n. 119. aliis relatis, contra Gomez. Ratio est, quia, hic non solum adest peccatum in ipso actu iurandi, sed etiam adest materia jam reddita mala ex vita antecedentis iuramenti, vel voti. Similiter enim, si promissisti sponsalia, iam sine iuramento huic fecimine; non valet iuramentum de ducenda alia, ex Sanch. lib. 1. de mar. disp. 50. quia propter priora sponsalia, reddita sunt nulla hæc posteriora, atque adeò non sunt apta ad recipiendam obligationem novi iuramenti.

8. Audi causam: iuravit petrus se ducturum Bertam, deinde iuravit se ducturum Catharinam. Post hæc Berta remisit voluntarie sponsonem sibi factam à Petro, obligabiturne Petrus ducere Catharinam? Atque idem posset queri, si ex quocunque alio capite prius iuramentum incipiat vim non habere.

Respondi non obligari. Ita Sanch. lib. 1. de mar. disp. 50. num. 4. Suar. l. c. n. 19. Castro Pal. t. 3. disp. 2. p. 8. §. 6. fin. Ratio fuit, quia: Quod initio invalidum est, tractu temporis non convalescit. Reg. Non firmatur, de reg. iur. in 6. Cum

Cantero postea iuramentum de Catharina duceps
da, quando fuit emissum, invalidum fuerit, quia de
maius mala, sic reddita propter prius iuramentum,
postea convalescere non potuit, unde nec obligare. Si
tamen post priora sponsalia dissoluta de novo incantur
posteriora, certe hæc obligabunt, quia posterior materia
sponsalium mala non est.

Quæritur Dispositiones factæ contra prius iuramen-
tum, quænam valide? Iuravit quis, v.g. non vendere suum
equum, deinde de facto vendit, alterique tradit, valétne
iuramentum? Iuravit quis, suum testamentum non commuta-
re, deinde mutat, valétne mutatio? Iuravit quis spon-
salia puellæ, deinde aliam, ducit, valétne matrimonium,
si similia? Quid, si dicta venditio, mutatio, matrimo-
nium, &c. fiant cum novis iuramentis? Respondeo non
habere has posteriores dispositiones, iuramenta con-
traria perjurium, quia sunt contra priores graves, &
non dispensatas, seu remissas, ut suppono, promissiones
& sic sunt de re illicita, ut modò diximus. Superest ergo
videre, an nihilominus tales actus contra prius iura-
mentum validi sint, licet illiciti facti. Et quidem validos
esse defendit communis, & vera sententia. Ita Sanchez
lib. 6. de marit. disp. 13. n. 4. Laym. lib. 4. ar. 3. c. 8. num. 5.
aliqui apud Castro Pal. tom. 3. ar. 14. disp. 2. p. 9. §. 7. Ra-
tio est, quia per iuramentum non tollitur potestas à ju-
rante, ne possit facere actum, quem aliàs valide facere
poterat: quique à mera facultate agentis pendet. Sicut
enim à jurante jejuniū se servatum, non tollitur po-
testas physica comedendi, sed solum illi per iuramentum
se comestio illicita, sic nec tollitur potestas de qua loqui-
mur in casu nostro, &c.

10. Dixi (quem aliàs valide facere poterat) si enim
aliunde actus erat invalidus, non est mirum, quod etiam
invalidè fiat post prius iuramentum. Vendidisti, v.g. cum
iuramento equum, & de facto tradidisti emptori: deinde
enim cum iuramento vendis alteri: hæc posterior ven-
ditio nulla est, quia per traditionem factam primo em-
ptori, equus non est amplius in tuo dominio, quem va-
lide vendere possis. Pari modo alienasti cum iuramento
fundum dotalem, sed sine requisitis, idque post iuramen-
tum antea factum de eo fundo non alienando; invalidè
alienasti, quia alienatio ejusmodi sine debitis requisitis
aliunde fuit invalida, hoc est, ex legis dispositionibus
non posse sine debitis requisitis fundum dotalem alie-
nari: nam per iuramentum ejusmodi alienationi appo-
situm, non esse in nostra sententia confirmatam, nec vali-
dam scilicet ejusmodi alienationem, docetis infra.

11. Quid in favorem tertij aliquid jurasti, nec iura-
mento scilicet, sed per novum iuramentum alteri reus de
facto donasti, vel quid simile fecisti, unde damna eveni-
runt illi tertio, ea omnia ex supra dictis esse ipsi, refat-
tenda meminisse oportet.

Iuramentum in Matrimonio, & in Sponsalibus contractis
ex metu ad illa extorquenda injustè incusso.

12. Antonius dicto metu, & quidem gravi coactus du-
cit, vel promittit ducere Bertam, additque iuramentum.
Quæritur primò, an sicut matrimonium fuisse irritum,
si iuramento caruisset, sic etiam ad illo addito? Secundo,
an scilicet illa iuramenta Antonius teneatur ratificare,
vel de novo emittere? Tertio, An indigeat relaxatione, ut
ea possit non observare?

Respondeo ad primum, esse irritum tunc matrimonium,
tunc iuramentum, tum utrumque unitum. Ita Sanchez,
aliqui apud Tancredam lib. 4. de mar. disp. 10. Ratio est,
quia matrimonio huic deest perfectus consensus, adde &
ius Ecclesiasticum illud irritans, ut diximus supra, lib. 1.
c. 1. §. 5. n. 22. & §. 7. n. 3. Cum ergo iuramentum superve-
niens non inveniat perfectum consensum, matrimonium
semper remanebit in sua nullitate.

13. Ad secundum: Sive iuramentum fuerit de præsen-
tibus: Iuro me ducere Bertam, sive de futuro, ut: Iuro me
huic matrimonio (ex metu contracto) non contraveni-

rum; non teneri Antonium illud ratificare, vel iterare,
Ratio est, quia cum utrumque sit extorsum per injuriam,
non est unde obligatio oriri possit: Adde peccatum
fore, si velit non contravenire dicto matrimonio; esset
enim vellet persistere cum non sua: nisi tamen deposito
metu, vel vero animo, & non metuloso iterum Anto-
nius contrahere, id quod posset quidem facere, sed, ut
dictum est, non obligatur.

14. Ad tertium, non esse opus relaxatione, quia ubi
nullum est vinculum, nulla est necessaria relaxatio. Ita
Tanc. ibid. d. 21. a. n. 1.

Quæ dicta sunt de matrimonio, dic de sponsalibus,
quæ perfectè voluntaria etiam esse debent.

Illud nota, si vel matrimonium, vel sponsalia sint con-
tracta ex simili metu, sed levi, cum in nostra sententia
supra, lib. 8. c. 2. §. 6. n. 11. & §. 7. n. 3. sint valida, iuramen-
tum illis additum validum erit. Puto tamen probabile
esse ejusmodi iuramentum in sponsalibus contractis ex
metu levi posse ab Episcopo in foro interno relaxari
(nam in externo non conceditur, ut ibidem dixi) ipse
enim metus, licet levis sufficiat causam dat relaxa-
tioni. At in matrimonio de presenti contracto ex simili
metu levi non potest; quia matrimonium est contractus
naturæ suæ irrefragabilis:quare posito, quod in nostra
sententia ipsum est validum, erit etiam validum iuramen-
tum, atque adeo nec matrimonium dissolvi, nec iuramen-
tum illi adhærens relaxari poterit.

Iuramentum de non accusando, vel de accusando.

15. Iuramentum de non accusando in universum irri-
tum est, sic suar lib. 2. de iuram. cap. 17. a. n. 14. Sanchez lib. 3.
in Dec. cap. 21. n. 12. quia est de re mala, cum aliquando
expediat bono communi accusare. Dices, at aliquando
non expedit, ergo pro hac parte, quando expedit, vali-
dum erit. Respondeo, nego consequentiam: cum enim
hoc iuramentum fuerit per modum unius includens
omnes casus, ut supponitur, inhonestum est, quia malum
ex quocunque defectu, atque adeo totum corrumpit, etiam
quoad illam partem fortè honestam. Quid si loquamur
de iuramento, quod fiat de non accusando aliquo deter-
minatè, vel de non accusando in tali materia, &c. vale-
bit, vel non valebit, perinde ac poterit, vel non poterit
servari sine peccato, modo nimis sæpe dicto.

16. Pari ratione iuramentum de accusando in univer-
sum invalidum erit, ita Castro, disp. 2. de iuram. part. 7. §. 3.
num. 2. Basil. Pont. lib. 12. de mar. cap. 8. num. 29. quia id
contra charitatem, & sæpe contra prudentiam est. Quid
si iuramentum sit de accusando aliquo particulari, est
distingendum; Si enim sit ante commissum delictum,
poterit esse validum, quando accusare bonum esse præ-
videretur, ut si prævideretur non sufficere meram denun-
tiationem, sed necessariam esse accusationem, ob bo-
num commune, vel bonum tertij. Si verò iuramentum
de accusando fiat post commissum delictum, aliquando
item erit validum, quando accusatio affert bonum com-
munitati, vel tertio, vel emendationem rei. Non erit va-
lidum, quando accusatio est, propter aliquam circum-
stantiam malam, vel ex odio, seu vindicta; nam tunc
materia est incapax obligationis iuramenti, ut supra do-
cuius.

Illud video iuramentum de accusando, raro obliga-
re. Ita Sanchez lib. 1. in Dec. cap. 9. n. 17. Castro Pal. de. 2. eff.
lib. 2. cap. 42. d. 4. in simili; nam si fiat ad vindictam non
obligat, imò peccatur mortaliter sic jurando, nisi vin-
dicta sit levis, ut accidit in pueris jurantibus se accusa-
turos sodales magistro, vel paedagogo, si fiat ob bonum,
certè vel non solet esse verum iuramentum, cum sit so-
lùm comminatorium, ut consueverunt matres jurare
contra filios, vel faciliè mutatae inveniuntur circumstantiæ
v.g. reus est emendandus, vel omissio accusationis est majus
bonum, siquidem rixæ vitabuntur, &c.

Iuramentum

Iuramentum malum ex fine malo: ubi de Iuramento nimis prodigo.

17. Paterfamilias iuravit se daturum mille aureos, impudica puella, obligabitur illos ex vi iuramenti dare? Duo hic inquiruntur. Primo, an obliget hoc iuramentum, quod certe pravum est, ratione mali finis, ob quem conceptum fuit. Secundo, an obliget ex eo quod hæc promissio sit nimis prodiga, atque, ut suppono, saltem venialiter mala. Et quidem adverto, certum esse hanc promissionem ante patratum crimen esse sub mortali seiscidendam, nec ullo modo obligare, quia contra hanc promissionem mortaliter pravam, illamque firmam iuramento velle, est in peccato habituali commorari. At patratum jam scelere.

18. Respondeo ad primum; valere iuramentum, atque obligare. Sic Sanch. lib. 3. dec. cap. 9. num. 28. Bonag. tom. 4. disp. 4. de iuram. quest. 1. p. 4. num. 5. quia licet actus fuerit turpis, iuramentumque illicitum in se, tamen materia ipsa, id est donatio, ex nullo capite illiciti supponitur. Non sic, si quis iuraverit dare aliquid simoniace: non obligaretur enim illud dare, quia omnis donatio simoniaca prohibita est in iure Canonico, ut explicatius in tractatu de Simonia dicitur.

19. Respondeo ad secundum: probabile esse valere dumtaxat, & obligare iuramentum prædictum quoad partem, quâ promissio prodiga non est: non valere, quoad excessum. Sic Sotus, Banes, Arag. Suar. citati à Sanchez ibid. n. 27. Ratio est, quia, quoad excessum aliqua est culpa, nempe, ut supponimus, saltem venialis: quoad aliquam partem, nulla: iuramentum autem alteri factum servari debere, quando, & quomodo potest sine ullo peccato, satis dictum in superioribus est.

20. Dixi (esse probabile) nam etiam iuramentum probabile esse ejusmodi donationem, seu iuramentum quoad omnes partes, esse nulla. Lege Tancr. lib. 9. de matrim. disp. 2. §. 1. tom. de Relig. lib. 2. de iur. disp. 8. n. 34. Ratio est, quia promissio videtur facta (nisi aliud expresse intantum fuerit, ut si iurans habuisse animum donandi ea, quæ sine prodigalitate potuisset) videtur inquam, promissio per modum unius, & indivisibiliter facta de toto millenario aureorum: cum ergo tota materia si inhonesta, quia totum inficitur à quacumque parte totum iuramentum quoad omnes partes corruat, necesse est. Sanchez ibid. docet esse etiam probabile: valere quoad integram promissionem, quia esto saltem venialiter peccaverit prodigè promittens: at in executione non appareret culpa, imò adest iustitia, nempe solutio debiti jam contracti. Sed non acquiesco, quia posita prodigalitate materia, nunquam ejusmodi debitum fuit à iuramento, quod non est vinculum iniquitatis, confirmatum.

Si verè tunc post promissionem culpabilem donatio non esset prodiga, certè adest obligatio ad donandum: quoad dictam conditionatam solam potest evincere de Lugo tom. de Inst. d. 18. sect. 2. à n. 60. qui nobis contrarius videtur; vide eundem tom. 2. d. 23. sect. 8. n. 113. At re ipsa in casibus, de quibus loquimur, Donatio, quæ exhibetur ex vi promissionis prodigæ, prodiga est, & ipsa est vocatur solutio promissionis factæ, quia refertur ad materiam prodigam, cum sit perseverantia in prodigalitate promissa; & quia donans exequetur id, quod prodigum est, atque adeò saltem venialiter malum. Fac me tibi cum iuramento promississe projicere in puteum mille aureos, nonne tum promissio, tum promissionis executio est prodiga? Ita sanè, nec enim fidelitas promissionis extrahit projectionem à sua malitia intrinseca prodigalitatibus, ergo fidelitatis hæc honesta non est, nec observanda; ita in casu nostro: idem enim est projicere in puteum aureos illos, ac projicere eosdem in tuum sinum, quod utrumque prodigum esse supponimus.

Exemplum quod ex Cajetano approbat Sanchez dist. lib. 3. in Dec. 9. nu. 27. quod scilicet solutio promissionis pretij factæ Meretrici, sit absque ulla culpa, licet fuerit

culpa ipsa promissio, non est contra nos, quia solutio pretij est debita ex iustitia, post actum illum quamvis turpem, ut alibi à nobis fuisse dicitur, nec ullo modo supponitur ex alio capite peccaminosa: at Donatio, de qua nos loquimur, est, ut diximus, prodiga, & saltem peccatum veniale.

Iuramentum errore, vel dolo extortum.

21. Quando per errorem, vel dolum in substantia dantem causam contractui, aliquid cum iuramento promissisti, ad nihil obligaris. Ratio est, quia tunc absuit consensus. Si quis enim deceptus, quod hæc sit gemma, cum sit vitrum, illam, etiam cum iuramento, emit, non consentit in emptionem hanc, quæ est vitri, nec illam creat. Nota. In mens adest consensus, licet meticulosus, hic non adest: non igitur mirum, si ibi obligat iuramentum ad momentaneam illam solutionem, hic ad nullam.

Dixi autem (per dolum in substantia) nam si dolus, vel error versetur circa accidentia, licet deceptus semper habeat jus ad sui damni, si quod patitur, compensationem; tamen non infirmatur iuramenti obligatio, sed relaxatione opus est, quia tunc jam adest consensus quoad rem substantialem. Ita Layman, lib. 4. tract. 3. c. 2. num. 5. Suar. Molin. Sanch. ab eodem citati, & passim.

23. Adverto non solum quando dolus, seu error est in accidentibus, ut ex se redundat in ipsam substantiam, nullus est contractus, sed etiam quando similis error, vel dolus in accidentibus dat totam causam contractui quando scilicet contrahens expresse ideo contrahit, quia illam qualitatem vult. Ita Oñate 1. de contractibus, r. 1. disp. 3. sect. 2. à n. 154. quidquid dicant de Lugo 1. 2. de iustitia, disp. 22. Molina de contractibus d. 139. qui sine distinctione loquuntur de metu, dolo, Ratio est, quia tunc qualitas illa est tota ratio consensus, ergo, si illa non adest, nec consensus advertit, atque adeò nec contractus, nec obligatio. Ut si cui volenti vinum vetus expresse emere, tu portigas novum, nulla erit emptio, si quidem nunc voluntas ementis est velut sub conditione, hoc modo. Volo (nec sciam velle) emere vinum, si talem qualitatem habet, secus absolute nolo emere. Id quod puto habere locum tum in errore, seu dolo antecedente, ut loquimur, id est, sine quo contractus non fieret, tum etiam concomitanti, id est, quo errore, vel dolo posito, fieret, sed tamen non, sit, contractus: jam enim utrobique non adest consensus contractui essentialis.

24. Hinc inferit Fagundez de contractibus lib. 5. cap. 4. n. 11. si iurasti quædam tecum fornicanti nuptias, putans illam virginem, vel iurasti emere, seu locare domum, quam à daemonibus deinde vexatam invenis, vel iurasti vendere fundum tali pretio, quo te graviter læsum deinde invenis, vel renuntiasti hereditati contentus dote, quam deinde multò minorem invenis, quam erat hereditas, inferit, inquam Fagundez ex Lessio lib. 2. c. 4. dub. 9. n. 35. te ad standum contractui, vel iuramento, non obligari, quia scilicet in his omnibus, vel ratione doli, vel ratione erroris ex modo quo solent committere fieri similes promissiones contractus, tu verè non consentisti.

25. Dices, ergo in matrimonio si quis accipit conjugem, quam credit nobilem, divitem, virginem, & talem deinde non invenit, nulliter contrahit, quod est contra omnes Doctores, apud Sanchez de matr. lib. 7. disput. 18. num. 11. & 25. qui docent errorem in persona invaliditate matrimonium, non vero in sola qualitate. Respondeo cum Oñate de contract. 1. 1. r. 1. disput. 3. sect. 6. n. 132. Sanch. de matr. lib. 7. disp. 18. n. 21. si expresse cum prædicta conditione quis contrahit, certè nulliter contrahit, absente conditione, etiam quoad qualitatem, irritumque faciet iure naturæ matrimonium: ut si sic dicat: ego consentio in Bertam, si est virgo, tamen ipsa esse virgo non invenitur. Ratio est, quia tunc verè deest consensus, qui

qui est de essentia matrimonij. Idemque est in voto, & iuramento propter eandem rationem.

26. Dixi (expresse, nam ceterum tunc in quocunque contractu, voto, iuramento ex Castro Pal. tom. 3. de iur. p. 5. num. 1. tum multo magis in matrimonio, quod prohibeat excommunicatum; verbi gratia, ordinatum, tamen quando actu ordinat, illum non excludit, sed absolute, unde & valide, ordinat: simili igitur modo in causa nostro. Nam licet fortasse, si scires illam qualiter, non contraheres, nihilominus, quia actu contrahens habet contractus in substantia omnia requisita ad validitatem, ac propterea non poterit dici invalidus esse ob ignorantiam qualitatibus. Huc spectavit fortasse Molina cum apud Bonaciam tom. 2. in 2. precept. Dec. lib. 4. p. 5. num. 9. dixit ideo matrimonium, & professionem in erroribus quoad qualitates, non irritari, quia, qui statum aliquem perpetuum assumit, censetur velle illum assumere, etiam si res aliter, quoad accidentia, sit ac iudicat, modo constat, quoad substantia.

27. Hinc vides discrimen: error in persona, vel in personam redundans, uti etiam error in Religione, vel in Religionis substantialia redundans, semper irritat contractum, seu votum, quia tunc deest consensus in substantia; quare contrahas cum Berta, quam deinde invenis servituti mancipatam, eo ipso irritum est matrimonium: si ingrediaris Religionem, hanc putas S. Francisci, sed invenias deinde S. Dominici, eo ipso nulliter profiteris, &c. ac in qualitate, nisi in casu expellens modo dicto non irritat, quia iam adest consensus in ipsum contractum, & in omnia substantialia: semper tamen, ut modo dictum est, remanet jus in decepto ad compensationem si ea potest dari. Vide de his, quae infra dicam, cum de voto errore, & dolo.

Iuramenta aliqua de rebus indifferentibus.

28. Iuramentum Deo factum non scribendi, non suendi, non navigandi, non laborandi aliquo die, non excedendi mercatum, vel talem attem, non comedendi hanc, vel alia, donec maritus, v.g. domum veniat, & similia, si emittantur ob fines temporales, ad malum eventum habitum talis negotij, ob molestiam de marito absente, ob vindictam, ob avaritiam, &c. non obligant, sic Suar. lib. 2. de iuram. cap. 17. a num. 3. ad 7. quia hoc vidimus supra, c. 3. §. 2. sunt vota, quae etiam iurata de rebus indifferentibus Deus non acceptat. At si ex circumstantiis colligantur fuisse emissa propter bonum finem, v.g. ut melius deo vacetur, ut ab ea exercitatione non impellatur quis ad peccatum, ut ea abstinentia reditus mariti impetitur a Deo, obligant sane, quia sunt de re bona. Monco item semper esse observanda, quando emittuntur in commodum, seu utilitatem aliorum, quia tunc est iuramentum factum homini, quod, ut diximus, supra, c. 3. §. 3. num. praesertim 12. obligat, modo explicato ac si esset promissio acceptata.

Iuramentum de redeundo in carcerem.

29. Iurat quis se redditurum in carcerem, an teneatur redire? communis, & vera Doctorum responsio est obligari, etiam cum vita vel gravissimo periculo, si redire ex aliquo capite habeat rationem virtutis, ut si carcer sit iustus, & mors iuste inferenda, si eo non redeunte iniuste vexandus sit cultus, si redire faciat ad bonum publicum, vel ad averendum scandalum contra Reli-

Part I.

gionem Christianam. Ratio est, quia tunc iuramentum est de re virtuosa, atque adeo servandum. Imò iidem Doctores dubitant, an hoc iuramentum possit ab Episcopo relaxari, quod, si est otium, vide.

30. Sed quid, si carcer sit iniustus? negat obligari Vasquez, Basil. Pont. Navar. Covar. alique citati à Castro Pal. tom. 4. r. 14. disp. 2. p. 4. num. 14. quia opus est temeritatis, se sine necessitate morti offerre: ergo & iuramentum de ea re temerarium erit, & non obligatorium; nam propterea aliqui, ut Covar. Gutier. alique apud Tancr. 1. de Relig. lib. 2. de iuram. queres 2. num. 21. addunt peccare, si redeat.

31. Affirmant Suarez, Sanch. Less. Bonac. alique apud eundem Castro Pal. ibid. num. 15. obligari, quia esto se offerre morti sine causa sit temerarium: at se offerre morti post iuramentum, est cum maxima causa, atque adeo non temerarium; nempe ut fidelitatis, & veracitatis iuramenti servetur; ergo, &c. Confirmat id ex Layman. lib. 4. r. 3. cap. 7. n. 3. sine, quia licet Princeps peccet promittendo cum iuramento sine urgentissima causa Hebraeis libertatem suorum ritum, tamen supposito, quod iuraverit, obligatur iuramentum servare; ne cum damno commercij humani fides rumpatur. Sententia prior est probabilior, haec posterior sit saltem, propter auctoritatem extrinsecam, probabilis.

32. Notat autem Suarius in sua sententia hoc posterius iuramentum, quando scilicet carcer est iniustus, (nisi aliud bonum publicum exposcat (posse ab Episcopo relaxari; ipsum enim jus vitae stat causam relaxandi.

De illo priori, quando scilicet est de re vitiosa, dubitant Doctores, citati quos, si est otium, vide.

33. Illud denique libens addo, si pro reditu mutatae sint circumstantiae, quia non praevideat quis mortem, vel alia gravia pericula, quando iuravit, quae praevideat in reditu, non teneri iuramento. Sic Tancr. ibid. a num. 18. Ratio est superius dicta, quae mutatae tunc essent circumstantiae. Imò aliqui concedunt, etiam si praevideret mortem, cum iuravit, posse non redire ex eo capite, quia vix potest accidere, ut, qui iurat redire, concipiat periculum mortis eo horrore, quo concipit, quando redit, quare jam ratione ipsius mutantur notabiliter circumstantiae.

Iuramentum volentis compensatione uti.

34. Quidam per familiaris meus (vocetur hic ficto nomine Ioannes) generosum equum vendidit crediti pecuniam centum aureorum Consobrinum suo, quam exigere sola petitione nequaquam valuit, atque ob sanguinis conjunctionem cogere per Iudicem nunquam voluit. Quid tandem remedij? Sors, sive occasio, quae se obtulit, filiae nuptias celebrandi, modum, prudentissime, an fraudulenter ignorat, Ioanni aperuit. Adit consobrinum, mutuoque petiit in necessitate aureos centum, iurans se infra mensem esse redditurum. Consobrinus iuramenti Ioannis hominis religiosissimi obligatione contentus, mutuum concedit, nulla utrinque mentione facta debiti ex equi venditione contracti. Elapso mense, imò mensibus aliquot exactis, nulla apparente solutione, Ioannem Consobrinus interpellat, monendo de debito. Is compensationem se uti velle cum iis aureis centum, quos alter ex equo debebat, disertis verbis exposuit. Clavare creditur, iuramenti religionem obtrudere, hominis alioqui omnibus virtutibus praediti fidem implorare. Contà, Ioannes nihil se debere, iuramentum iuri compensationis nequaquam officere, de oblata occasione nuptiarum Deo se gratias agere immortales, respondebat. Itaque dum alter compensationem, alter iuramentum urget, ad me delata res est quid iuri, quid recte rationi consilium magis esset, dijudicandum?

35. Censui locum esse compensationi, nec familiari meo emissi iuramenti Religionem obstare. Absit autem, ut me familiaritatis affectus in transversum egerit, siquidem una veritatis vis, iurisperitum (sic Bartolus

L

l. Am

l. *Amplius, si rem ratam habere.* Panor. c. *Ad nostram* 1. de *jurejur.* Baldus Comanus, Faber, quos citat, sequiturque Covar. de *pañis.* p. 1. §. 4. n. 8. & 10. Theologorum (ita Sanch. lib. 3. & in *Dec.* c. 17. num. 15. Molina de *just.* tr. 2. disp. 560. Suar. t. 2. de *Reh.* 2. c. 37. a n. 9. S. 2. v. *litam.* num. 20. Azor. p. 1. d. 11. cap. 8. quest. 10. Bonac. d. 2. de *juram.* q. 1. p. 16. n. 2. aliis cit.) autoritate comprobatur, ad sic decidendum, animum meum non movit modò, sed compulit. Ratio potissima (nam ceteras, ut etiam aliquarum objectionum solutiones, vide apud Doctores laudatos,) illa fuit, quam adduxit rectè Bartolus quia non est censendus periturus, qui justè impeditur à promissis implendis, ut probatur à jure, l. *fin. qui satisfactio cogantur,* & nos item insinuavimus in superioribus: at justè impeditur solvere centum tibi, à quo centum mihi debetur. Quae enim per fidem tuam aequitas postulat, ut te non solvente debitum mihi ego ad tuum debitum solvendum impellatur. 36. Et quamvis aliqui, ut Gutt. 3. p. de *juram.* c. 6. n. 1. id quod docemus solum concedant, quando debitum contrahitur post juramenti obligationem, ut si consobrinus praedictus illa centum ex equi emptione incepisset debere Joanni post mutuum ob hanc nuptias concessum, non verò antea, tamen dicta ratio utrobique semper urget: neque enim, quando Joannes juravit se reddendum mutuum Consobрино, intentionem habuit renuntiandi juri compensationis, quo gaudebat, ut perpetuam putaret adversarii: sed potius judicandum est eo animo jurasse Joannem, quo sibi commodius esset, nempe se solvendum intra mensem per legitimam quamcunque solutionem, qualis est compensatio.

37. Hac prolata sententia ad me iterum, ut erat tenerrimae conscientiae scrupulis exagitatus Joannes clanculum, venit autem se quando mutuum, Consobрино petiit, intentionem habuisse, si si non urgeret, compensatione utendi: si instaret, atque hoc modo se multum offendi ostenderet, animum habuisse omnino solvendi. A me ergo exquirebat, an illo peturgente, ipse vi justitiae ad mutuum solvendum obstringeretur: nam ceterum solas consanguinei injustas quaerimonias non magis se nunc facere profitebatur.

Dixi, non obstringi, nihil enim sibi nocuit per illam intentionem mente retentam. Ita Sanch. lib. 3. in *Dec.* c. 17. num. 16. quidquid contradicat Bonac. tom. 2. d. 4. de *jur.* p. 16. vers. *addit.* Sanè si hanc voluntatem Consobрино Joannes aperuisset, isque acceptasset, quia tunc cum juramento compensationis jura renuntiasset, à renuntiatione resilire non posset, & sic sibi utique nocuisset. Nunc verò, quia id mente operum retinuit, sua justae indemnitati nihil nocuit: deficiente enim acceptatione, juramentum in utilitatem hominis solius factum, nihil obligat, ut nos diximus supra, §. 3. num. 12. & merito docet Sanch. de *matr.* lib. 1. d. 7. num. 24. ex eo potissimum capite, quia juramentum sortitur naturam primordiale, & conditionem actus, super quo interponitur: ed promissio alteri facta habet ex sui natura tacitam conditionem, si acceptetur. Ergo & juramentum promissioni additum.

38. Si haec ita se habent, quid dicendum de sequenti casu? Petrus vel usurarius ex mutuo, vel latroni factu proficit cum juramento dare centum, potestne Petrus compensare, cum illis centum, quae reddere debet usurarius, vel latro, casu quo petrus observet juramentum momentanea solutione? atque adeo potestne ex nunc non solvere Respondeo non posse, ratio est clara, quia compensationis natura requirit, ut fiat compensatio cum illa re, quae tibi à debitore debetur: at antequam observet tu juramentum, solvasque, Usurarius, vel latro nihil tibi debet: ergo, &c.

Juramentum factum contra leges.

39. Quoniam juramentum de re contra leges civiles aliquando obligare, aliquando non item, docent Doctores, inquirimus modum id dignoscendi. Dico (contra

leges civiles) nam contra leges Ecclesiasticas certum est non obligare. Vt si quis juraret se matrimonium initurum sine caeremoniis (quoniam accidentariis) Ecclesiasticis. Ratio est, quia lege Ecclesiastica, vel sub veniali saltem contriungunt, et certe ita pertinent ad bonum commune, bonumve animae, quales etiam esse solent nonnullae Constitutiones Religiosorum ad nullam culpam obligantes, ut contra illas juramentum non valeat. Sic Suar. tom. 2. de *Relig.* lib. 2. de *jur.* c. 20. n. 1. loquendo igitur de legibus civilibus.

40. Respondet Sanch. lib. 3. in *Dec.* cap. 9. num. 19. afferendo hanc regulam: Quando lex principaliter est lata circa bonum publicum, quod cognoscitur ex eo signo, quod verba legis dirigantur ad omnes universales: tunc contra ipsam non obligare juramentum, cum illuc sit saltem veniale contra illam operari. Quando verò lex seu verba legis diriguntur ad personas particulares, obligare; quia tunc praesumitur lex ferri principaliter, propter bonum privatorum, atque adeo non cum tanto rigore peccati. Hinc, si quis Minor init cum aliquo contractum, si quis renuntiat futurae successioni, si quis alienat fundum dotalem, atque haec cum juramento: non peccat, quia leges haec prohibentes sunt juramenta dicta obligant. Contrà, si quis jure se asportatum arma, frumentum, vinum, &c. extra territorium contra legem id fortè prohibentem; peccat juxta damnum, quod facit communitati; quia ejusmodi lex respicit principaliter bonum publicum, cum sit directa ad omnes universaliter, atque adeo juramentum contra ejusmodi legem, obligationem inducere non poterit. Haec tenet ex Sanchez.

41. Huic doctrinae non acquiescit Castro Pal. 3. tr. de *jur. d.* 2. p. 8. n. 6. potissimum ex eo, quia Republicae maximi interest, ut illae leges directae ad bonum privatum serventur; quare omnes ex videtur verè, si directè, si indirectè ad bonum publicum pertinere: perinde enim bono publico in veritate servitur, si merces extra non asportentur, utque si non remaneant puellae indotatae, Minores non depauperentur, filij hereditate non careant. Regulam ergo sequentem, quam fuisse Castro Pal. pontificis breviter nos proponamus, & quia expedita ad praxim est, amplectamur.

42. Vel leges sunt prohibentes, jubentesve aliquid, vel sunt solum permittentes. Si juretur contra priores, non valet, nec est obligatorium juramentum: sic Onate t. 1. de *conjur.* tr. 4. d. 11. sect. 2. n. 49. quia sic etiam aliunde ne venialiter quidem peccaretur, fieret contra bonum publicum, dum non servarentur leges superiorum; unde oriri non potest obligatio ulla, nec ratio pure assertionis, nec alio modo; quia eo ipso, quod juramentum est se contra leges praedictas, est de re siue mala, siue bonae à Deo non acceptatur ob bonum publicum, & animarum: At si jures contra posteriores, valet juramentum, quia non est unde illud sit malum: non quidem ex se, ut supponimus; non ex lege, quia jam ipsa solum est permittiva: ergo, &c. Exemplo res fiet dilucida, prohibet lex, ne fundus dotalis à muliere alienetur: si qua igitur juret se sine debita solemnitate alienaturam, contra legem prohibentem, jurat de re contra bonum publicum, & consequenter juramentum est inutile, & non obligatorium. Verum, quia eadem lex permittit, ut si quae fundus dotalem de facto alienavit, non obligetur illud repetere, alienationemque rescindere, quia nullibi invenitur lex ejusmodi repetitionem praecipiens: ideo si juret se non repetituram, validum emittit juramentum, atque obligabitur non repetere; quia non repetendo, contra nullam legem operatur.

43. Ex hac regula fit, ut si minor juret sine auctoritate Praetoris contractum aliquem; si ludens juret se daturum id, quod amittit pecuniā creditā, ubi lex ex est, ne sic ludatur; si quis juret se conditum testamentum sine solemnitate (tamen si leges haec disponant non sub aliqua culpa, sed sola politica gubernatione ad bonum publicum

publicum sit, inquam, ut ij non obligentur ad ejusmodi iuramenta custodienda. Sed & Minor contractum dictum iuramentum custodit, si iudex pecuniam jam solvit, si iudex iuramentum sine solemnitate contrahit, & deinde iuramentum hoc se non esse rescissurum, obligantur iuramenta servare: & Ratio utriusque est iam dicta, quia iuramentum est assensus juris, hic adest promissio; idem enim est assensus juris, ne à te illi alius celestetur. Iam, quod tibi prohibet, ne à te illi alius celestetur. Iam, quod tibi prohibet, ne à te illi alius celestetur. Iam, quod tibi prohibet, ne à te illi alius celestetur.

44. Quod si iuramentum, de solvendis ulsris mutuatario, vel de danda pecunia latroni per metum tam extorquenti, ut diximus *supra*, obligat, ideo est, quia hoc permittit lex, licet enim leges contradicant ultionis, latroni, ne injustas hic ulsuras, & ne extortam ille pecuniam recipiat: non tamen contradicunt, sed permittunt solvi ulsuras, & pecuniam à mutuatario, vel promittente. Eodemque modo præsumetur ludenti pecunia creditæ permittit illam solvere, si non solvendo gravis infamia notam ludens contraheret; si quidem leges contra subditorum necessitates, honorumque (si aliud non requirit majus aliquod bonum publicum) non judicantur agere, quare in iis circumstantiis valeret ex tali fine iuramentum, quia tunc juraretur id, quod est honestum conducens ad propriam jurantis charitatem, lege non contradicente.

45. Denique, si accideret fieri iuramentum contra prædictas leges, quo confirmetur prius iuramentum, cum rigorem habeat hoc posterius iuramentum, quæm prius, quare si prius nullum est, nullum est & posterius. Iuramentum, verbi grati, alienare omnia bona in eo casu, quo nulla est alienatio, deinde alienationem jam factam altero addito iuramento confirmasti; assero neutrum iuramentum obligationem parere. Ratio est, quia, quod nullum est, & inutile, confirmari nequit. Non ita, si iures te non repetere velle id, quod renuntiatus per telem tuam alienationem fortè acquisivit, & possideret; valeret enim hoc iuramentum, cum recurrat regula juri data, quod scilicet à jure non præcipiatur repetitio, sed permutatio.

46. Dicit: Aliqui saltem ex his contractibus contra legem factis, qui ex se obligatorij in vim justitiæ non essent, tales sunt, si addatur iuramentum, quando proprio vocabulo dicuntur ejusmodi contractus confirmari iuramento: ergo insufficiens est data doctrina. Respondendo nego tales fieri, ut *mor. §. 6.* explicabimus nostra sententia.

47. Duo hic denique noto, Primo quia diversæ sunt opiniones, an dicta iuramenta contra leges, imò & contra iura sint eo ipso irrita, ex eisque nascatur obligatio saltem ex vi Religionis; ideo semper esse tutum petere dispensationem. Et fortasse invenies aliquos textus apud *Laym. lib. 4. tom. 3. cap. 6. juncto cap. 8.* asserentem multa iuramenta obligatoria, quæ talia non videntur, in quibus dicitur, oportere aliquorum iuramentorum relaxationem petere, quæ non apparent ex se esse obligatoria, & tamen judicantur, vel ob maiorem conscientie securitatem, vel quia in iis textibus Pontifex loquitur juxta opinionem asserentium enasci prædictam obligationem. Causa autem dispensandi satis erit, ne homines ultra necessarios usus contra leges dispoant, Ita *Castro. diff. 1. de iuram. p. 9. §. 1. n. 4. v. contra.*

48. Secundò, non raro leges aliquid prohibent, quia præsumunt fraudem, dolum, injuriam: quæ leges, si ab his dicta præsumptio, non obligant in conscientia, ex nobilium Doctorum opinione. Lege Cabbedum 1. *part. d. 1. §. 8. n. 3. ex lege vlt. C. de pactis, & Gloss. 2. Eventus*

Noto igitur, tunc iuramentum contra has leges in foro conscientie valere, (si alias res illicitæ non est, & fraudolus vel injuria verè absint.) Patet, quia tunc iuramentum non est verè contra leges. Habe exemplum. Nepotes, vel in gratia, pactum ineunt inter se cum iuramento, ut indiente Avo dividat hoc, vel illo modo hæreditatem. Hoc pactum etiam iuratum, nullum est ex legibus, ne scilicet de iur. a. Ca. captandæ mortis Avo. Lege *Tiraq. loc. cit. v. Inquam in præfat. a. num. 135.* Si tamen nullus sublit, ne à longe quidem ejusmodi timor, sive propter virtutem nepotum, sive propter senectutem mortis proximam Avi, vel quid simile; assero hoc pactum in conscientia valere, item iuramentum, atque obligatorium esse: quia verè contra legem, seu ejus prohibitionem in conscientia tunc non oritur. Certè Advocatus non potest esse Iudex causæ, cujus fuit Patronus; Idem non potest pacisci cum cliente, de causa litis; Hæres non conficiens inventarium tenetur solvere legata, & æs alienum vires hæreditatis excedentia; & tamen hæc solum sunt secundum forum externum præsumens fraudes: at iis cessantibus, has leges nihil urgere in conscientia, non ignobiles Doctores asserunt. Ita *Cord. apud Dianam part. 3. tract. 5. resol. 56. Val. in different. utriusque fori, v. Hæreditas, different. 2. num. 3. aliique.*

Iuramenta non vendendi minoris, et non emendi pluris.

49. Hæc certè non obligant, quia regulariter nec cedunt in honorem Dei, nec in proximi utilitatem. Quòd si in emolumentum proprium jurantis aliquando cadunt, jam ipse potest sibi remittere. Sic *Castro Pal. 3. tract. 14. d. 2. punct. 7. §. 2. num. 4. sine Bonac. tom. 2. disp. 4. de iur. q. 1. part. 4. num. 3. Addidi (regulariter) in emendi in aliqua occasione moveris ad sic jurandum propter bonum tertij, ne, v. g. merces pro filiis decrescant, vel quid simile; certè, si assuerit acceptatio, ut patet ex dictis, obligaberis.*

Iuramenta Medicorum. Rectorum Civitatum, Alumnorum Collegij.

50. Quoniam Regula fuit universalis, iuramenta de servanda aliqua lege, vel statuto etiam individuo, &c. esse intelligendum, fuisse emissum sub ea conditione, quam, secluso iuramento, habet statutum sive ex se, sive ex consuetudine: ideo idem dicendum est de iuramentis præstis in hoc titulo. Ita *Duar. tom. 4. in 3. p. 3. §. 5. sect. 3. n. 4. & 6. Sanch. lib. 5. in Dec. 16. n. 10. Nuñus, & Homob. apud Dianam p. 3. tract. 4. resol. 3.*

51. Hinc satis est ex *Sanch. ib.* ut Medicus sive per se sive per alios, imminente periculo, moneat infirmum de Confessione, nec tenetur testimoniū exhibere Confessionis scriptum petere, ut possit ad curandum agrum redire quamvis id, aliæque juraverit observare, ex præscripto *Pij V. Super gregem, 4. 566. 8. Maij.* Ratio est jam dicta quia ejusmodi *Pij* non videntur aliter recepta, quare non obligat, nisi ubi usu recepta cum toto suo rigore esset.

52. Hinc Rectores Civitatum, Iudices, similisque Officiales, cum jurant observare multa eorum statuta, ea ex vi iuramenti dumtaxat custodire tenentur, quæ sunt in usu, consuetudineque recepta.

53. Hinc Scribæ Procuratores, aliique jurantes taxam præscriptam se servaturos, eam debent, & possunt pro sua impensa operta mercedem recipere, quam legitima consuetudo introducit: at certè consuetudinem non dum fore introductam puto, quandiu clanculum plus accipitur, & Princeps, cum id nescit, punit. Ita *Castro Pal. tom. 3. d. 2. de iur. p. 7. §. 5. n. 4.*

54. Hinc alumni jurantes statuta Collegij servare, ea obstringuntur ex vi iuramenti custodire, quæ aliàs firma sunt, & servari solent Sic *Salas de leg. d. 1. §. 1. Bon. 2. 2. d. 4. q. de iur. p. 16. n. 6.* Et quidem si ex se sunt levia, vel ut levia existimata, sublevi obligatione; si ex se sunt gravia, vel reputata ut gravia, sub gravi neque

L 2 enim

enim ejusmodi juramenta aliquid addunt, sed solum magis firmitatem obligationem, quæ aliis aderat.

55. Alumni autem Seminariorum jurantes, ad patriam post absoluta studia se redituros, vel Clericatum professuros, poterunt, non obstante juramento, Religionem ingredi. Ita Bas. Pont. lib. 12. de sponsalibus, c. 8. n. 5. quia hic status, ut potest majoris perfectionis semper censetur exceptus: nisi ob aliquod majus bonum expresse renuntiaverint: ut per tres annos post absoluta studia ab Alumnis Collegij Anglicani, huic potestati Religionem ingrediendi renuntiari ob inopiam operatorum in Anglia laborantium, refert Pellizarius t. 1. man. Reg. v. c. cap. 4. n. 44. Layman lib. 4. tract. 3. cap. 6. num. 6. sententiam nunquam posse dictos alumnos Religionem ingredi, si ingressus sit in Religionem, in qua satisfieri juramento non possit; quia illud juramentum, seu votum factum, fuit in utilitatem Ecclesiæ suæ patris. Sed certe, quia status Religiosus, ut dixi, probabiliter censetur semper exceptus, & ut addit Fag. lib. 2. in Dec. cap. 16. n. 5. quia commutatur juramentum in melius (quod ex dicendis cum de voto, omnibus est licitum) ideo nostra sententia est probabilior, faventque ea, quæ dixi supra, §. 3. n. 13.

56. Dubitabis. Quod si qui juret statutum, quod nunc propter aliquam rationem non obligat, obligabit postea? teneaturque is postea servare? Respondeo, distinguendum esse cum Sanch. ex parte, lib. 3. in Dec. c. 14. n. 2. & Fag. ex parte lib. 2. in 2. præc. dec. cap. 24. num. 1. Tunc ex toto, t. 1. de rel. lib. 2. d. 19. a. n. 8. Si nunc quando juras, statutum non est usu receptum, vel est legitime abrogatum, & nullum, etiam si ponas postea illud statutum redire non teneris: Ratio est, quia juramentum fuit de statuto, quod existerat, quando jurasti. Si ergo tunc nullum erat, & nullum fuit juramentum de ipso non poterit deinceps tractu temporis convalescere. At si statutum fuit dumtaxat suspensum propter aliquam causam, & deinde, cessante illa, reviviscit, ut ita dicam, sanè teneris; siquidem juramentum fuit validum pro lege valida: at jam dicta lex valida est, & solum per accidens eo tempore, quo suspensa, fuit, observatione caruit: ergo, &c.

Evenit id sæpe in taxis, & pretiis rerum. Jurasti, v. g. non vendere frumentum, nisi juxta pretium à Republica taxatum, accidit maxima penuria per duos menses, quando taxa minor antea facta suspenditur, sed post duos menses, cessante penuria, redit: sanè si tempore illorum duorum mensium jurasti taxatam Republicæ servare, quamvis non obligeris pro duobus his mensibus, postea tamen, redeunte taxa, redit & tua obligatio.

Juramentum non ludendi.

57. Quandonam Juramentum non ludendi obligat jurantem? Respondeo, Tribus regulis id definiti posse.

Prima Regula: Si jurasti absolute non ludere, nil cogitando, an de ludendo immoderato, & periculoso dumtaxat, an etiam de moderato intellexeris: non teneris te continere à moderato. Ratio est, quia secundum præstatam l. quidquid adstringenda, ff. de ver. obl. debet interpretatio ita fieri, ut minus, quoad fieri potest, obligatio inducatur. Leg. Bon. t. 2. d. 4. de jur. p. 16. n. 3.

58. Secunda Regula: Si jurasti te non lusurum, mente comprehendendo tum immoderatum, tum moderatum ludum, neutro ludo tibi licet ludere. Ratio est, quia quamvis ludus moderatus pertineat ad virtutem Eutrapeliæ, ex S. Th. 2. 2. q. 168. art. 2. incorp. unde ipsius abstinentia videatur non esse bona, & honesta, adeoque non esse juramenti materia: tamen quia perfectius est ob modificationem eo privari, materia est juramenti, id patet in cæteris honestis recreationibus assumptis ex cibo, ex potu ex similibus, quorum abstinentia apta est materia voti, atque adeo juramenti.

59. Sed quomodo dignoscendi, num uterque lu-

des, non solus immoderatus comprehendatur à jurante. Dico cognosci id ex fine à quo movetur quis juravit, sic Castr. t. 3. tract. 14. de jur. d. 7. p. 7. §. 1. Si enim solum intendit vitare jugum, jacturam bonorum, malaque non absimilia, solum immoderatum ludum excludit: si vero voluit se à delectatione ludendi, à jactura temporis, &c. cohibere, etiam moderatum comprehendit.

60. Atque ex eodem fine parvas materias in ludente contra juramentum expendenda item est. Si enim juravit quis abstinentiam à ludo, ne prodigè rem familiarem contereret: à modico, vel notabili damno, quod ex ludo juxta ejusdem statum patitur, levis, vel gravis culpa metiendi est. Si vero, ne tempus consumeret, vel ne delectatione ludi afficeretur, juravit, à tempore notabili infumto, puta plus quam per duas horas, metiendum peccatum mortale est: ita idem ibid. num. 6. Fag. lib. 2. de præc. dec. cap. 26. n. 4. Quare in hoc casu, quamvis notabilem pecuniam brevi tempore ludo exponeres, non peccares mortaliter, quantum est vi juramenti: quia finis, intentus notabiliter non laederetur.

61. Regula tertia. Si juramentum fuit sub aliqua limitatione, v. g. non ludendi cum hac persona, in tali loco tali genere ludii, &c. distinguendum est; si enim id fuit sine ullo honesto, sed sive ad vindictam contra colludentem, sive quia in eo loco male fortunatum se quis credit, &c. non obligat juramentum, quia est de re mala, vel certe fuit juramentum Deo soli factum de re indifferenti: ita Navarr. cap. 12. num. 28. Bonac. tom. 2. d. 4. p. 4. num. 2. Si vero id factum fuerit, quia cum hac persona, vel in eo loco adest occasio peccandi, quæ non adest alibi; juramentum sanè constabit, quia de re fuit utili, & honesta.

62. Denique hic duo adverte. Primò, juramentum tuum de non ludendo, non includere, de non ludendo per intermedium personam, nisi id expresse mente conceperis; quia tunc tu non ludis, sed alius, etiam si tu præsens esses, esses, cum ipso te ludit, Castr. ibid. p. 5.

63. Secundo, Juramentum de non ludendo, an includat promissionem de non ludendo nomine alieno; ex fine, qui te impulit ad jurandum, debere colligere: ita Castr. ibid. n. 6. Si enim rationem habuisti jacturæ temporis, vel discordiarum, dum domi serò redis, &c. includeret: Si vero jacturæ rei familiaris dumtaxat, non item. Ratio est, quia illa obstringit hæc autem fini juramenti non obstant. Quod si finis fuit, ne in blasphemias erumperes, nevana, vel falsa juramenta effunderes, ne cum collutore rixas ageres, & similia: perpendendum est, an quando nomine alieno ludis, tuamque pecuniam non perdis, hæc solitus sis committere: si solitus, includit; secus, probabile est non includere.

Si jurasti alicui, v. g. filiis, non ludere in ipsorum commodum, teneris juramento, si fuerit ab ipsis id acceptatum: sic Sanch. lib. 3. in Dec. cap. 28. a. n. 9. usque ad 17. sed si non fuerit acceptatum, poterit non observari: eo modo, quo potest promissio soli homini facta, nondum acceptata, de qua dictum est c. 3. §. 3. num. 22.

64. De juramento non ludendi limitato, donec daret aliqua conditio, satis sit legere sequentem resolutionem.

Titius profecturus Romam recipit juramentum à filio ipsum aleis non lusurum, donec pater rediret. Verum is morte oppressus Romæ, nunquam redire potuit: quare quæsit filius, an ludus ipsi concedi licet posset? Numquam posse, respondet Bonacina, t. 2. d. 4. de jur. q. 1. p. 16. n. 6. quia nunquam ponetur illa conditio reditus.

Sed profectò ita se res haberet, si verba ad litteram sumenda forent: sed quia juramentum, ut dictum est §. 4. est ex animo & mente jurantis interpretandum, mihi videtur mentem filij non fuisse, nisi se à ludo continere per aliquod tempus, & quidem per illud, quo sub potestate est Patris absentis, & non in perpetuum, si enim illum quado juravit interrogassis, ita respondisset ex rationabili igitur interpretatione dati juramenti, licet, quantum est ex hoc capite, ludere posse puto. Fac filium jurasse se non

debetur uxorem, vel se non iturum venatum; donec Pa-
troni Roma rediisset, vel se non iturum ad villam, immo
se non exiturum domo, nisi pater rediisset a foro, v. g. &
pote. subita correptus nunquam reddat: nūm filium ad
illa observanda in perpetuum obligat? Minime.
De absolutiōe iuramenti non loquens quis eam con-
cedat, & qua ratione concedenda lege apud Sanch. lib. 5.
in Decret. 1. n. 10. & cap. 19. n. 4.

Iuramentum de non propalanda arie.

63. Medicus quidam Empyricus secreti cuiusdam me-
dicamenti contra febres malignas conficiens, cum iura-
mento promissit suo Magistro illud secretum nulli com-
municare, nisi unum ex consanguineis ejusdem sui Magi-
stri. Quæsit Empyricus, an posset nihilominus a
communicare.

Dicit esse legendum Fagundez lib. 2. in dec. c. 1. n. 17.
& Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. de iur. c. 17. n. 11. qui expli-
cant S. Thomam asserentem absolute posse, quia ea pro-
missio, quamvis iusta, est contra charitatem. Certe id ita
est communiter. Sed ego unum omnino, vel addendum,
vel monendum puto. Nam si bono publico, sed etiam
bono tertij ex febris forte labantis satis consultum per
alia medicamenta, vel per illum unum, qui secreti conficiens,
medicamentum satis pro infirmis, in casibus occurrenti-
bus distribuat, ut accidit hic Panorini in ERADARIO Mo-
nacho ubi unus satis illud per totam Civitatem, immo Reg-
num spargit obligat illud iuramentum, qui tunc non est
contra charitatem, & ejus violatio esset contra jus tertij,
id est, Magistri, cui lucrum reportare ex sua grivata scien-
tia congruit, & de hoc solo casu iuramentum fuisse ab Em-
pyrico emissum, præsumendum est; nam si bono publico,
vel tertij non providetur, tunc sane fateor non urgere iu-
ramentum, ut potest de re mala, & contra charitatem nun-
cipatum.

*Iuramentum dandi, vel non dandi mutuum,
vel non fidejubendi.*

66. Hæc irrita sunt, nec obligant, quia sunt contra
proximi charitatem, sic Suarez. 2. de Rel. lib. 2. de iur. c. 17. n. 12.
Sanch. lib. 4. Decret. 1. n. 18. Illud nihilominus, est adverten-
dum, circumstantias, vel finem aliquando causæ esse, ut
irrita ne sint, sed obligatoria, si enim hæc iurares in gra-
tiam filiorum, vel tui heredis, ne res familiæ de deo
quatur, ne tibi sint occasiones blasphemandi, furandi, elee-
mosynam non largiendi, &c. valet iuramentum, quia
est de re Deo grata vel filijs si acceptaverit utili.

67. Contra iuramentum de mutuo d. vel fidej. bendo
omnibus ex quadam humana, urbanitate emissum non
obligat, quia ex se nisi per aliquam circumstantiam hone-
stam, includit vitium prodigalitatis, vel imprudentiæ.

68. Quod si id iuramentum fiat in honorem Dei, sane
obligat, quia sicut potest quis distribuere omnia sua bo-
na pauperibus propter Deum si non habet alia onera fa-
miliæ, vel ætis alieni, ita omnibus mutare.

69. Adverto autem, si ejusmodi iuramentum fiat absolute,
intelligi sine notabili, saltem periculo solvendi de proprio
ut scilicet iuramentum interpretemur, quando minori præ-
judicio contra jurantem possit. Ut ergo intelligatur cum
tali periculo, debet expressè id jurari. Iuramentum dictæ
mutuationis, vel fidejussionis pro aliqua determinata per-
sona, si omnibus spectatis, sapiat prodigalitatem, vel im-
prudenciam, irritum est, si aliqua ratione honestatur, vali-
dum, ut ex dictis constat.

70. Hoc facit sequens difficultas: Si juret quis pecuniam
mutuum dare propter charitatem proximo, vel etiã dare
elemosynam, an liceat illi expectare, donec pauper petat
elemosynam, & donec aliquis mutuum exposcat?

Respondet, quoad mutandum posse expectari peti-
tionem mutuatarij. Ratio est, quia obligatio ad mutuan-
dum, & similia, nisi iurans expresserit contrarium, intelli-
genda sunt juxta naturam actus: at natura mutuandi, hæc

Part. I.

est, ut tunc mutuetur, cum petitur. Quoad elemosynam
distinguendum est. Si enim jurasti, eam largiri pauperi,
vel Religioso mendicanti ostiatim, intelligitur, cum pe-
tent: hæc enim est natura ejusmodi elemosynæ promissi-
sæ, nisi aliud intendatur. Verum, si jurasti dare elemosy-
nam pauperi absolute, debes, quamprimum, si sine no-
tabili incommodo poteris, etiam non petenti porrigere;
absoluta enim elemosynæ promissio nisi tamen tem-
pus, vel aliam circumstantiam in iuramento expresseris,
ita requirit.

§ IV. De Iuramento confirmante contractus.

1. Iuramentum promissorium aliquando, ut ex di-
ctis constat, validum est, solum in ratione iura-
menti, hoc est obligat solum intra limites Religionis
ne scilicet Deus faciat in testimonium adducatur; &
tunc iuramentum vocatur per se stans. Aliquando verò
præter hoc dicitur confirmare contractus, hoc est, facit,
ut contractus cui adjicitur, qui aliàs erat invalidus, vel
qui non inducebat obligationem justitiæ, sed solum,
v. g. fidelitatis; fiat validus, & obliget in ratione justitiæ,
dans jus justitiæ ei, in cujus favorem juratur; & tunc
iuramentum vocatur confirmatorium, seu confirmans
contractum.

2. Quando ergo iuramentum est per se stans, id est,
quando obligat, ut solum iuramentum, & non confir-
mat contractum, primo ipse contractus remanet qualis
erat in sua natura sive validus, sive non, & nihil recipit
à tali iuramento, unde relaxato à Iudice Ecclesiastico
iuramento; si contractus ex se erat invalidus, potest iri
contra contractum, quia ex illo nullum jus confertur
tertio. Secundò, potest relaxari à Prælati iuramen-
tum, ut solum iuramentum, Deum dumtaxat respicit,
cujus nomine illud relaxare prælatus potest Tertio, po-
test in casu contractus invalidi ipsi iuramento satisfieri
momentanea solutione, hoc est, potest dare, verbi gratia,
centum illi, cui totidem per invalidum contractum ju-
ratam promissisti: ut sic adimpleas in reverentiam Dei
per iuramentum invocati, quod promissisti; sed potes sta-
tim eadem repetere: quia ex una parte tu non jurasti
non repetere, & ex alia is ea centum invalidè recepi, cum
nullum jus ea retinendi obtinueris, solum tu ex Religio-
ne tui iuramenti debebas: cui jam satisfecisti per illam
dationem momentaneam.

3. At verò, si quando iuramentum confirmaret con-
tractum, daretur jus ei, in cujus favorem juratum est, &
consequenter contractus, si forte erat ex se invalidus
fieret validus, nec posset ei satisfieri sola momentanea
solutione, nec ab Episcopo posset absolute, & in totum
relaxari, quia esset contra jus acquisitum tertij, nisi forte
à Summo Pontifice in aliquo raro casu boni communis:
& nisi forte ex parte, ut non raro accidit, quando à Præ-
lato tale iuramentum relaxatur ad effectum agendi: sem-
per enim intelligitur remanere jus justitiæ acquisitum
tertio, & solum esse relaxatum id, quod est ex parte Re-
ligionis: ita Sanch. lib. 3. in Decret. 2. n. 60. Molin. tom. 1.
d. 150. § Illud etiam.

His positis celeberrima est, & multum implexa
traditæ hæc difficultas, An iuramentum confirmet con-
tractum. Sed Deo favente, clare & breviter à nobis inietur via:

Potest aliquis contractus vel primò esse in se validus,
sed jure positivo rescindibilis; vel secundò, esse absolute
eodem jure positivo invalidus: & de utroque quærimus
an si illi adjungatur iuramentum, confirmetur, hoc est,
non solum obliget ex vi iuramenti, Religionis, sed
etiam ex vi justitiæ. Dico (jure positivo) si enim contra-
ctus est invalidus jure naturæ, constat apud omnes non
confirmari posse iuramento, cujus rei rationem afferam
mox num. 10.

5. Dux sunt sententiæ, quæ dignæ sunt ut referantur.
Prima universaliter docet nullum contractum confirma-
ri iuramento, & nunquam à iuramento solo habe-
ri, ut surgat jus justitiæ: habetur nim solum à iura-
mento

L 3